

CONTRASTE

Dacă lipsește spectacolul care să însușească trăsăturile particulare ale unui colectiv, înseamnă că această personalitate este în devenire, ea trebuie căutată cu prudență între deosebiri, bănuită în nepotriviri, avertizată, așteptată. Înseamnă că există condițiile cristalizării ei, dar că deocamdată unele sau altele din însușirile care-i stau bine se întrezăresc în contraste...

Contrastele constituie, cred, la ora actuală elementul distinctiv al teatrului din Petroșeni.

Există, după părerea noastră, un prim contrast între necesitatea programatică de a înfățișa publicului noi pagini dramatice și concretizarea ei. La Petroșeni au avut loc, pînă la sfîrșitul lunii mai, opt premiere, dintre care cinci prezentate ca premiere pe țară. Iată-le: *Cînd vine barza* de André Roussin (regia Marcel Șoma, scenografia Emil Moise), *Se face ziuă* de Zaharia Bîrsan (regia Marietta Sadova, scenografia Elena Zăbavă), *Sfîntul Mitică Blajinu* de Aurel Baranga (regia Marietta Sadova, scenografia Constantin Russu), *În casa-asta a dormit un zeu* de G. Figueiredo (regia Zoe Anghel, scenografia Elena Forțu) și *Atrizii* de Victor Eftimiu (regia Ion Olteanu, scenografia Aurel Florea și A. Damaschin), de fapt reluate, pentru că premiera pe țară a *Atrizilor* a avut loc la 23 ianuarie 1939, pe scena Teatrului Național din București. Se pune totuși întrebarea dacă e legitimă o asemenea goană după inedit, atîta timp cît ineditul se manifestă prin titluri și abia apoi prin substanța dramatică propriu-zisă. E un contrast care iese în evidență nu la prima privire aruncată asupra titlurilor din repertoriu, ci la ultima privire asupra *mesajului artistic* al teatrului, un contrast între tendința „avangardistă” de promovare a unor texte necunoscute și aceea conformistă, de a vorbi publicului prin ele.

Ajungem cu asta la existența celui de-al doilea contrast, între imaginea caracteristică textului și imaginea scenică a acestuia. Șiragul celor cinci spectacole văzute de noi prezintă cîte o notă contrastantă în această direcție, alta de fiecare dată, și contrastează el însuși înlăuntrul său. Mai aproape de imaginea caracteristică textului, sugerînd-o într-o expresie mai autentică și mai rotundă, deși fără strălucire, sînt spectacolele cu cele două piese românești contemporane: *Simple coincidențe* și *Sfîntul Mitică Blajinu*. Ele stau sub semnul unei limpezimi de concepție și de adresă și au — cu cîte o rezervă la care ne vom opri — o elocvență finalitate dramatică. Petre Sava Băleanu încadrează discret acțiunea de explorare morală întreprinsă de eroul primei piese, Emil Vlăsceanu, într-o ambianță concret contemporană — ceea ce înseamnă că ridică, fără ostentație, cortina asupra unei „zile de azi”, pe care o recunoaștem și prin care ne recunoaștem în unele gânduri și atitudini. Eroii se definesc așa cum trebuie (cu o singură excepție: moș Florică), plastica se conturează așa cum însăși imaginea ei se conturează la lectură (cu un cadru excelent: Cișmigiul. Autor: Doina Levînța), ritmul desfășurării redă ceva din febrilitatea eroului, surprins de „simple coincidențe”, care înțelege că „sînt între oameni lucruri care trebuie neapărat sudate definitiv”. Dumitru Drăcea exprimă convingător această febrilitate a personajului, are simplitatea ținutei și sinceritatea comunicării în joc. Sorin, fiul, este la fel de simplu în controlul pe care i-l dă Dumitru Dobrin, și actorul știe, încă, să-l ferească de un farmec gratuit în scenele în care ar fi ispitit s-o facă. Foarte expresiv este și portretul lui Vicky, pe care tînărul Mihai Clita îl redă în două apariții fugare, după cum într-o singură apariție Gheorghe Iordănescu realizează, cu o expresivitate nemaîntîlnită decît în *Atrizii*, figura sfîrșită de viață a iubitorului de viață profesor Coman. Dar cea mai expresivă și cuceritoare imagine scenică a unui personaj o creează aici Mariana Cercel în rolul, întotdeauna de efect, al Danielei. Această tînără actriță, care a interpretat-o cu un an în urmă pe Luize din *Intrigă și iubire*, posedă o vădită stăpînire a mijloacelor de expresie, are discernămintul

nuanțelor psihologice. Daniela „lucește de aur” pe scenă, ca să folosim o metaforă care-i aparține și care cred că exprimă exact sensul de expresivitate ieșită din comun. Cu *Sfântul Mitică Blajinu*, regizoarea Marietta Sadova a optat decis pentru afirmarea unei atitudini contemporane de franchețe între eroii zilelor noastre și, implicit, între actori și public. Spectacolul său se desfășoară astfel sub semnul respectării „adevărului vieții”, și pe această cale, firește, cei ce se pot impune adeviziunii noastre sînt eroii simpli și cumpătați din familia spirituală a lui Mitică Blajinu. L-am văzut în acest rol pe Dumitru Drăcea și am avut satisfacția de a nu ne înșela în privința simplității și a sincerității sale scenice, la care am adăugat aici aplombul comic dovedit de interpret. Alături de el, în contururi de certă naturalețe comică, Elisabeta Belba (Adela), Mariana Cerchel (Geta), Maria Dumitrescu (Frosa) și — nu știm de ce, nevăzut în alte distribuții — Marcel Popa (Gică). Dar, cite o notă contrastantă ține ambele spectacole la o anumită distanță de imaginea caracteristică textului. În privința piesei lui Paul Everac, ea e determinată, cred, de deosebirea dintre factura polemică a textului și aceea ușor narativă a spectacolului; în privința piesei lui Aurel Baranga, ea provine, poate, din amplificarea proporțiilor adevărului vieții în dauna aceluia, mai delicat, al adevărului artistic. După trei spectacole cu *Simple coincidențe*, văzute pe scenele din regiuni (Timișoara, Bacău, Petroșeni), persistă o nedumerire dintre cele mai elementare: ce îl determină pe Emil Vlăsceanu să pornească în întimpinarea unor coincidențe de gânduri și atitudini cu cei din jurul său? Textul ne dă chiar în primu! tablou o dezlegare: „În fiecare zi spun lucruri sigure, trebuie să dau soluții. Nu-mi pot îngădui luxul lui «poate»...” Să fie deci nevoia de certitudini? Dacă e așa, eroul acesta trebuie să domine categoric prin *aspirația lui de deslușire a lucrurilor*, care-l caracterizează în

Dumitru Drăcea (Emil Vlăsceanu) și Mariana Cercel (Daniela) în „Simple coincidențe” de Paul Everac

Tudor Branca (Amfitrion), Ana Colda (Alcmena) și Al. Codreanu (Sosias) în „In casa asta a dormit un zeu” de G. Figueiredo

prim-plan, și abia, pe plan secundar, prin poziția lui faptică de părinte, de soț și de activist. Or, noi am văzut de fiecare dată dominind una din aceste poziții secundare, și de aceea nedumerirea ni se pare, și acum, deschisă. Cu *Sfântul Mitică Blajinu* sîntem în fața unui contrast estetic: ridicolul nu are sugestivitate scenică, nu este creat, ci mîmat. Ca atare, tot ceea ce intră în sfera săgeților satirei nu are aceeași pondere realistă ca elementele opuse, formează o imagine aproximativă, trunchiată, din ticuri și false reprezentări (vezi figura lui Adrian Mateescu, a lui Vasile Vasile și a lui Florin Colibaș), inserează arbitrarul în logica percepției unor sensuri (vezi panoul din fundal, care se inversează cînd acțiunea are loc în cabinetul directorului).

Cu *Atrizii* ne situăm pe o poziție ceva mai îndepărtată de imaginea caracteristică textului, pentru simplul motiv — credem noi — că au lipsit aici acele note distincte, acele accente care sã scoată în evidență temeiul dramatizmului sobru al raporturilor dintre eroi, al sentimentelor acestora și al legăturii dintre acțiune și reacție pe plan ideatic. Aceste note distinctive erau cu atît mai necesare cu cît însăși piesa, la rîndul ei, se constituie ca notă distinctivă față de epopeea antică din care se inspiră și față de primele ei prelucrări memorabile datorate lui Eschil, Sofocle, Euripide. Autorul mărturisește a fi adăugat foarte puțin „la focul ce de mii de ani arde pe altarul tragediei eline”, dar acest foarte puțin e esențial pentru noi, e expresia libertății de tratare pe care și-a îngăduit-o, ca și în privința lui *Prometeu* și a *Thebaidei*, din perspectiva secolului douăzeci, din anii cînd cu o adîncă tulburare trebuie să fi simțit nevoia de a spune răspicat: „Cît ar fi fost de mare năpasta ce s-a-nchis / Războiul care vine noi îl clocim în vis” (Than, actul I). Firește, nu cerem o întoarcere la perspectiva de atunci și nici o scufundare în conjunctura antică, dar o anume delimitare față de motivul legendar ni se părea indispensabilă. Contrastul se conturează între atmosfera de crudă înverșunare pasională, caracteristică unor eroi „leonini” ca Agamemnon și Clitemnestra, de pildă (așa se definesc singuri: „Leul Argolidei și-al mărilor Egee” își spune el; „Asemenea leoaicei îmi apăr puil meu”, avertizează ea), și aceea de moale

De la stînga la dreapta :

Ion Roxin (Colibaș), Dimitru Drăcea (Mitică Blajinu), Elisabeta Belba (Adela Cosimbescu), Florin Pauer (Ionescu), Alexandru Zeciu (Mateescu) și Cristian Roman (Ion Cristea) în „Sfîntul Mitică Blajinu” de Aurel Baranga

tinguire afectivă a unor eroi care-și exaltă distincția (specificăm : cu rigoare profesională în ceea ce o privește pe Clitemnestra-Ana Colda). Poate că a intervenit aici o pedală voită, care să tempereze elanurile pasionale, să prevină izbucnirile, patetice, zguduitoare. De acord, dar pedala nu trebuie să astupe sonoritatea tragică a acestor eroi, intensitatea patetică a definiții lor. Din acest punct de vedere, un contrast există în însăși definirea raporturilor dintre protagoniști, cu ecouri nefericite cînd Cassandra, de pildă — interpretată în tonalitate justă de Elisabeta Belba — însoțește cu vaiete rău prevestitoare tiradele lui Agamemnon ; cu ecouri fericite cînd pe scenă începe să se contureze, plin și rotund, chipul tulburător al Electrei — parcă un Hamlet al speciei feminine, care asistă cutremurată la ororile ce se petrec, decide : „mă schimbă adevărul ce mă plesnește-n față”, și se răzbună. Acesta este al treilea rol al tinerei actrițe Carmen Hanciac și ea l-a dus la împlinire cu o remarcabilă forță dramatică. Desenul celorlalte personaje e mai clar și mai real la Pilade (Mihai Clita), Than (Gheorghe Iordănescu), Plugarul (Dimitru Drăcea), Ifigenia (Mariana Cercel) și Chrysothemis (Paulina Codreanu). Decorul — foarte expresiv — deschide exact perspectiva pe care ar fi trebuit s-o cuprindă spectacolul.

Departee de imaginea caracteristică textului sîntem cu *Suflete tari* (regia Marcel Șoma) și *În casa asta a dormit un zeu*. Ba chiar la polul opus. Pentru că „drama revelațiilor în conștiință” a lui Camil Petrescu nu e totuna cu melodrama, iar propozițiunea lui Figueiredo „risul e sănătos și, mai mult chiar, curativ” se poate aplica numai acolo unde privirea scrutătoare descoperă reale servituți lumești și nu înzornzionate etichete estetizante. Păcat, la primul spectacol, de acuratețea caracterizării unei Ioane Boiu inaccesibile prin prestanță (Ana Colda) ; păcat, la cel de al doilea spectacol, de volumul de fantezie scenografică risipit fără drămuire funcțională.

C. Paraschivescu